

129

Després de l'estrena de "Ronda de Mort a Sinera"

DESPRES de l'estrena de "Ronda de Mort a Sinera", un muntatge teatral realitzat per Ricard Salvat, sobre textos de Salvador Espriu, hem pogut llegir dues notes crítiques aparegudes a "Primer Acto" i al "Noticiero Universal", signades per José Ma. Rodríguez Méndez. Ambdues notes són elogioses: la de "Primer Acto" (revista mensual no oficialista publicada a Madrid), subratlla la qualitat de l'obra, comparant-la amb les altres que participaren al seu costat en el "VIIIè Cicle de Teatre Llatí", tant pel que fa referència a la "mise-en-scène" com als textos, i acaba suposant que tots els guardons correspondran a l'obra catalana; la del "Noticiero" clou una polèmica, publicada al mateix diari, entre Ricard Salvat i el crític citat, sobre Brecht i el realisme èpic, transposat al nostre país, tesi defensada per Salvat. En aquest ens el crític senyor Rodríguez Méndez accepta "gustoso la derrota" perquè consi-

dera que Salvat amb el muntatge de "Ronda de Mort a Sinera" ha resolt d'una manera pràctica la polèmica iniciada.

Fins ací no hi ha res a dir, i potser només caldria aplaudir la forma cavalleresca amb la qual el crític ha acceptat la seva derrota, principalment si tenim en compte la intolerància i mesquinesa dels crítics espanyols de l'era franquista.

Ara be, en aquestes crítiques hi ha un altre aspecte que no podem silenciar. Em refereixo a la reiterada qualificació d'"espanyol" de tot allò vinculat amb l'espanyolització, amb la temàtica i àdhuc amb l'autor de "Ronda de Mort a Sinera". Hi ha dos factors que mereixen un comentari. Per una banda, el senyor Rodríguez Méndez fa manifestacions que distorsionen la realitat i, per l'altra, no es conforma a qualificar d'espanyol tot allò que és català, d'una manera simplista i adaptada a la veritat oficial (com si diguéssim per tal de tapar l'expe-

dient), sinó que pretén traslladar i fer extensives a tota la península la nostra manera d'ésser, la nostra idiosincràsia, la nostra problemàtica històrica, tal com han estat copsades i expressades pel nostre gran poeta Salvador Espriu.

Vegem, doncs, primer, com amb una frase molt senzilla, la qual pot passar gairebé desapercebuda en una ràpida llegida, aquell lector poc informat es pot formar una imatge invertida d'uns fets que han tingut conseqüències fatals per a la nostra cultura. La frase és: "Es probablemente el espectáculo más inteligente que hayamos podido presenciar nunca y señala la madurez de una comunidad que rompió al fin con cualquier aislacionismo casticista" ("Noticiero Universal" 10-12-65. El subratllat és meu). De quin "aislacionismo casticista" ens parla? És que pretén insinuar que el desenvolupament de la cultura catalana, durant els darrers vint-i-cinc anys, s'ha hagut de produir clandestinament per cau-

9572

sa d'un "aislacionismo casticista" capricios dels catalans? O potser hauriem d'interpretar que quan diu "una comunidad que rompió al fin con cualquier aislacionismo casticista" vol dir que, finalment, els catalans s'han integrat definitivament a Espanya? Si vol dir això, no sé veure com pot treure'n una conseqüència semblant d'un fet que en realitat no fa més que afirmar l'existència d'un poble que, precisament perquè no ha estat assimilat ni eliminat per Espanya, és capaç de demostrar que, una vegada més, va a la davantera (en el terreny teatral) al costat dels pobles civilitzats del món. I això el mateix crític, sense voler, ho corrobora quan admet que Ricard Salvat tenia raó en declarar que el realisme èpic podia ésser adaptat al nostre país, mentre que ell opinava que no. Perquè ell (el crític) veia el problema amb mentalitat espanyola i en canvi en Salvat l'analitzava amb mentalitat catalana i, si bé tots dos parlaven del "país", cada u feia referència a una cosa diferent.

Com que no crec que el senyor Rodríguez Méndez sigui cap ingenu (i fa vint anys que viu a Catalunya), i com que, a més, hem trobat raonaments semblants en altres escrits ("Primer Acto" No. 45), considerem que les seves manifestacions poden explicar-se si arribem a la conclusió que responen a un "partipris" determinat: no voler acceptar la diferenciació nacional de Catalunya. Aquesta actitud és avui molt comú entre els intel·lectuals espanyols encara que d'altra banda tractin d'establir ponts entre la cultura catalana (l'existència de la qual sí que la reconeixen) i la seva. En alguns casos, manifesten una molt bona fe, però sempre posen de relleu aquesta incapacitat per a acceptar el fet diferencial del nostre país. Considero que la seva actitud és com una reacció, potser produïda per un complex d'inferioritat col·lectiu, davant la possibilitat de perdre una part vital d'allò que ells consideren com un tot.

En un altre paràgraf (totes les referències corresponen a la nota del "Noticiero Universal" abans citada) el senyor Rodríguez Méndez diu: "En 'Ronda de Mort a Sinera' asistimos a un proceso de historización (?) de un pedazo de España, que es Cataluña, simbolizado en esa misteriosa Sinera de Salvador Espriu". Heus ací allò que deia més amunt. Quina relació pot tenir la mítica Sinera d'Espriu amb Espanya? Si efectivament s'està produint un "proceso de historización" a Catalunya, vol dir que allò que ha notat el senyor Rodríguez Méndez no és altra cosa que la realitat històrica de Catalunya de la qual parla el professor Pierre Vilar, i que l'argument que fa en dir "de un pedazo de España" és absolutament gratuït. Perquè si hem de oreure al professor Pierre

Vilar —quan diu que "una nació no és pas una realitat eterna o prefabricada, sinó que és una realitat històrica, que es fa i es desfà al ritme del temps", i que aquest procés no es pot realitzar fragmentàriament, sinó que s'ha d'efectuar d'una manera global en relació a "totes les circumstàncies que determinen la història, tant internes com externes, tant materials com morals, tant econòmiques com polítiques o espirituals", perquè "el destí històric és una totalitat"—aquell procés d'"historización" a què es refereix el senyor Rodríguez Méndez no es podria produir en un "pedazo de España", sinó que (si acceptéssim la denominació d'"Espanya" en el sentit que li vol donar el senyor Rodríguez Méndez) s'hauria de produir a tot Espanya.

Més endavant, per tal de reforçar la seva tesi, i perquè no en dubti ningú de l'espanyolisme d'Espriu, diu: "Salvador Espriu es, a mi juicio, una figura literaria que cabe comparar y emparejar con figuras de la talla de Pérez Galdós, de Unamuno, de Valle Inclán o de García Lorca" (el subratllat és meu). Per què amb aquests escriptors i no amb uns altres, si és que cal comparar-lo amb algú? La resposta del senyor Rodríguez Méndez potser la trobaríem en la mateixa nota, quan diu que l'obra d'Espriu "es la obra temporal de un poeta de su tiempo y que se dirige a los hombres de su tiempo. Como a los hombres de su tiempo se dirigieron Galdós, Unamuno, Valle Inclán..." Si és per això, per què no comparar-lo amb Camus, Sartre o Joyce? També l'obra d'aquests escriptors ha estat adreçada als homes del seu temps i, a més, tindrien encara una altra cosa en comú amb Espriu: la contemporaneïtat. O potser la resposta l'hauríem de cercar en un altre paràgraf, quan es refereix a un fragment de "Ronda de Mort a Sinera", el qual ell considera com el que defineix millor l'obra

d'Espriu. Diu: "Este pasaje está hecho con la más íntima y clara experiencia de un autor acostumbrado a mirar la condición triste del hombre, con ojos de piedad y subiduría y con una lejísima explosión de impotencia rebelde que se traducirá en culto a la muerte, que también quisiera ser un conjuro para salvar a las criaturas humanas de su inevitable desgracia. He aquí una postura españolísima, arraigada fuertemente en una tradición, que nos hace escuchar con toda claridad Salvador Espriu, un escritor que España podría presentar dignamente como candidato al Premio Nobel de Literatura". De fet, la posició d'Espriu davant de la mort i la seva concepció de la naturalesa, si bé poden coincidir amb les d'alguns autors espanyols no crec que siguin privatives d'ells, doncs gosaria dir que més aviat, es poden relacionar amb la concepció existencial i, per tant, tenen un abast universal. Vol dir, doncs, que afirmar que és una "postura españolísima" és una banalitat, ja que, si com suggeria més amunt, el comparéssim amb els autors francesos (la posició dels quals davant la problemàtica de l'existència podria comparar-se amb la d'Espriu), seguint el raonament del senyor Rodríguez Méndez, podríem afirmar que la seva "postura es francesíssima".

Més: suposem que acceptéssim l'afinitat de la posició d'Espriu amb la de, diguem, Albert Camus, quin sentit tindria, i quin efecte li faria al senyor Rodríguez Méndez, que nosaltres, els catalans, diguéssim que, per aquesta raó, Camus adopta una "postura" catalanesima? Crec que no calen comentaris.

Tampoc no vull fer cap comentari davant la possibilitat que Espriu sigui presentat per Espanya com a candidat al Premi Nobel de Literatura. Penseu que l'opinió d'Espriu fóra més valuosa

Jordi Arbonès

"Ressorgiment" N° 597 - abril 1966